

Ukrajnai háború

AZ UTOLSÓ EMBERIG?

Interjú Szenes Zoltánnal

KRAJCZÁR GYULA

A z ukránok ellenoffenzívájával új szakaszba lépett az ukrajnai háború, amelynek rendkívül összetett dimenzióit meglehetősen nehéz követnie az érdeklődő polgárnak. Amikor háború van, az újságíróknak és a szakértőknek is talán a legnehezebb feladata, hogy megállapítsák, miként is áll ténylegesen a háború. Erről kérdeztük Szenes Zoltán volt vezérkari főnököt, egyetemi tanárt.

Miért olyan nehéz megmondani, hogyan is áll most a háború?

Az egyik fő oka az eligazodás nehézségének, hogy nem konvencionális háborúról van szó. Ez egy hibrid háború, ráadásul információs háború is zajlik, s igazából nem lehet egyértelműen hinni egyik félnek sem. Ugyancsak nehezíti a megítélést, hogy zajlik a háború gazdasági területen is, zajlik a kibertérben is. S rengeteg az információ, ha van ideje az embernek, mindent megtalál. Nekem az egyik kedvencem a Twitter és a Facebook, ahol vannak közös érdeklődési csoportok. Én figyelem az orosz-ukrán csoportot, amely erősen oroszbarát és szintén főt vagyok az ukrán-orosz csoportban, amely ukrán nézőpontból tárgyalja az eseményeket. Aztán ott vannak a kutatóintézetek, szakértői vélemények, satöbbi.

Akkor nézzük az ön értékelését.

Az oroszok két korábbi, sikeres nemzetközi fellépés után kezdték el a mostani háborút. 2014-ben volt a krími beavatkozás, majd 2015-ben kezdődött a szíriai fellépés. 2014-ben

tulajdonképpen egy puskalövés nélkül elcsatolták a Krím-félszigetet. Utána elkezdtek támogatni a kelet-ukrajnai szakadárokat. Mindkét akció megfelelt a Geraszimov-féle hibrid hadviselési koncepciónak, amit az oroszok non-lineáris hadviselésnek neveznek. Orosz szempontból a szíriai beavatkozás is sikeres volt, mert végül elérték, hogy Aszad hatalomban maradjon, és nemrégiben visszafogadta az arab világ is. A mostani háború annyiban más, hogy ez nemcsak Ukrajna és Oroszország, hanem a nyugati világ és Oroszország küzdelme is, ami több dimenzióban zajlik, ezért globális jellegű, de nem világháború. Akkor láthatjuk jól a fejleményeket, ha minden dimenziót külön-külön megvizsgálunk, majd az eredményeket összerakjuk. De sajnos Magyarországon nincs ilyen kutatócsoport, amely annyira multidiszciplináris lenne, hogy a háború minden aspektusát vizsgálni tudná. Ehhez integrált kutatások kellenének, amelyben lennének katonai szakértők, diplomata, gazdasági szakértők, kibernetikusok, úr-, aztán nemzetközi jogi szakértők, vagy amikor előtérbe kerül a mezőgazdaság, akkor olyan szakértők. Ilyen csak az amerikaiaknál van, ez a „Tiger team” a nemzetbiztonsági tanács mellett, amelyik az adminisztrációt és a kutató kapacitásokat felhasználva folyamatosan háborús forgatókönyveket készít és tesz le az elnök asztalára. De azért vannak tények, amelyeket minden oldal elfogad. Vannak olyan kutatóintézetek, például az amerikai ISW háborús kutatóintézet, amely napi szinten értékeli a harcászati eseményeket. Vagy a dán Oryx nevezetű, haditechnikai eszközöket, veszteségeket követő, nyílt forrásokat elemző hírszerzési portál, amely csak a dokumentált eszközöket veszi számba. Ezek alapján azért a szakember össze tudja rakni, mi zajlik jelenleg. Szerintem most kezdődött a háború hatodik fázisa, amit már régóta vártunk, a nagy ellentámadás, amit az ukránok ígértek. Az ezt megelőző szakasz már január 16-án elkezdődött, amikor Geraszimovot, az orosz vezérkari főnököt nevezték ki hadszíntéri parancsnoknak is. Azóta az oroszok >

FOTÓ / SIMON MÁRK

folyamatosan aktív harcászati támadásban vannak, különösen Donyeck megyében, ebből igazából csak Szoledar és Bahmut bevételére nagy eredmény, a többi csak pozíciós harc. A június 7-én kezdődött ukrán ellentámadásban az értékelések szerint most körülbelül 2 dandárnyi erővel támadnak az ukránok, de nem tudjuk, hogy mi van azzal a többi tizzel, amit mondtak előtte, hogy 8 + 4 dandárt készítenek fel a támadásra. Nem világos, hogy a sikeresen előre nyomuló ukrán csapatok mögé tudnak-e tenni olyan erőket, amelyek képesek lesznek a következő védvonalat áttörni, amely mögé most az oroszok visszavonulnak. Látható, hogy az orosz katonai vezetés erőket csoportosít át a déli, herszoni területéről a dél-keleti és a keleti irány megsegítésére. Ez azt is jelenti, hogy nyugodtan megehetik ezt az átcsoportosítást, mert a khakovkai gát felrobbantásával hosszabb ideig lehetetlenné tették az ukránok átkelését a Dnyeper északi partjáról. Az is látható, hogy erre az évre Ukrajna pénzügyi támogatása rendben van, hiszen kell neki minden hónapban 3-5 milliárd euró támogatás, hogy az állam működni tudjon. Kell az országnak továbbá folyamatos katonai támogatás, harci-technika utánpótlás. Most kaptak egy újabb ígéretet, amely már kilátásba helyezi a vadászgépeket is. A nagy kérdés az, hogy a felek katonai erővel meddig bírják. Mert tárgyalások csak akkor várhatók, ha már végletesen kimerülnek a katonai küzdelemben. Most megint elindult egy orosz politikai kampány, hogy az ukránok miatt nem lehet leülni tárgyalni. Az ukránok pedig a fordítottját mondják, az oroszok nem akarnak, Putyinnal nem lehet. Még a Nyugatot is meg akarják győzni, van egy nagy nemzetközi kampányuk, amellyel a békét támogatják, de a békítést ellenzik. Nyugaton ugyanis vannak olyan hangok, politikai vélemények, amelyek tárgyalásokra akarják rávenni Kijevet.

Milyen állapotban vannak jelenleg a felek?

Az, hogy Ukrajna gazdaságilag rendben van, a háború folytatásához, a fegyveres erők harcához nagyon sok támogatást kap, azt jelenti, hogy képes a nyári hadjáratot végig csinálni. Oroszország is jelentős erőfeszítéseket tesz a veszteségei pótlására, a hadiipari termelés megújítására. A folytatás mindkét ország esetében attól függ, hogy milyen katonai képességek maradnak a támadó/védekező offenzíva után a háború folytatására.

A Wagner csoport vezetője azt mondta, az ukrán a világ egyik legjobb hadserege.

A Wagner vezetőjeként én is ezt mondanám. A Wagnernek korábban, például Afrikában, nem a hadviselés volt a fő profilja, hanem a tanácsadás, bizonyos katonai feladatok támogatása. Itt viszont frontális szárazföldi erőként működik. A háború kiszervezése nem orosz jelenség, az ukránoknál is van ilyen törekvés. A háború elején az ukrán elnök nemzetközi légió létrehozására hívott fel, és állítólag 15-25 ezer fő közötti létszám össze is jött. Van például a lengyelektől két ezred, de vannak Putyin ellen küzdő oroszok, csecsenek és krími tatárok. Élőerőlétszámban mégis az ukránok vannak nehezebb helyzetben, limitált erejük van. A 43 milliós országból most nyolc-tízmillió ember külföldön van, ötmillió a belső menekült, s az állam működtetéséhez sok erő kell. Az ukrán haderő harcoló létszámát 500-700 ezer közé tesszük, és március-áprilisban kiszivárgott adatok szerint a veszteségeik 120-180 ezer között mozoghatnak. Most levítettük huszonhét évről huszonötre a bevonulási alsó korhatárát. De az ukrán kormánynak működtetni kell az államot is, a gazdaságot, a közigazgatást, a rendőrséget, a katasztrófavédelmet, a kritikus infrastruktúrát, ahonnan nem lehet bevonultatni

az embereket. A tanárokat például nem vonultatják be, tehát limitek vannak. Ebből a szempontból az ukránoknak az a legfontosabb, hogy minél jobb harci-technikát kapjanak, mert csak magasabb szintű technológiával tudják az oroszokat megverni, vagy arra a belátásra kényszeríteni, hogy nem tudnak győzni. Nagy kérdés, hogy az Ukrajna NATO-tagságáról szóló vita, s az Európai Unióval elindult tagjelölti társulás hogyan alakul. A Nyugat sokat tesz annak érdekében, hogy integrálja Ukrajnát.

Milyen állapotban van az orosz hadsereg?

Ez év januárjától emelik a létszámot fokozatosan másfél millióra. 900 ezer volt az orosz hadsereg létszáma, amikor elkezdtek a háborút. Ebből 280 ezer fő volt a szárazföldi erő és 55 ezer a légideszant és a különleges erők. Az oroszok gyakorlatilag létszámhátrányban kezdtek el a háborút, mert 2022. februárban az ukrán hadsereg létszáma már 240 ezer volt. A Global Firepower Index szerint az ukrán fegyveres erők tavaly a 24., ma a 15. legerősebb hadsereg minősítést kapták globálisan, ezen a listán az orosz hadsereg a második. Az oroszok legnagyobb problémája már a háború legelején is az volt, pedig akkor még nagyon korszerű hadviselést csináltak, hogy nem volt elég lövész gyalogos katonájuk. Ma már azt is tudjuk, hogy ez azért volt, mert az oroszok, amikor elkezdtek megvalósítani a zászlóaljharccsoport-konceptiót, módosították az amerikai (nyugati) szervezeti felépítést. Mondjuk, példaként vegyünk egy gépesített lövészzászlóaljat, amelyben a nyugati normák szerint elvileg lennie kellene három lövészszázadnak, egy harcokocsiszázadnak, egy-egy támogató helikopterszázadnak vagy tüzerütegeknek és egyéb támogató és kiszolgáló alegységeknek. De az oroszok a spórolást a lövészalegységekkel kezdték, két lövészszázadot szerveztek csak, amelyeket elsősorban plusz tüzerütegekkel-osztályokkal tették erőssé, így tudtak minél több zászlóalj-harccsoportot létrehozni. Náluk a tüzéség a harcrend elidegeníthetetlen része, szuper eleme, a háború istene, vagy ahogy Napóleon mondta, az ütközet királya. Gyakran elmaradt a harcokocsizászlóaljak lövész megerősítése is. A háború első szakasza pontosan mutatta, hogy emiatt nem voltak képesek jól harcolni. Egyrészt, mert amikor az utakon támadták őket, az ukránok kilőtték az első harcjárműveket, megállították a harci oszlopot, nem tudtak előre menni, ezért folyamatosan tűz alatt voltak, mert kevés volt a lövészkatona, hogy fölvegye a harcot a támadókkal. Vagy például gyorsan elfoglalták Harkivot, de nem tudták megtartani, mert kevés volt hozzá a katonájuk, a harcokocsikat, gyalogsági harcjárműveket pedig a védekező ukránok könnyedén kilőtték modern, felülről támadó nyugati páncéltörő fegyverekkel vagy drónokkal. Oroszország ezidáig már 190-220 ezer főt veszített, beleértve a halottakat, sebesülteket, fogságba esetteket, eltűnteket, 11 ezer harceszköze semmisült meg vagy vált harcképtelenné. Látszik tehát, hogy nincs elég szárazföldi, harcoló katonájuk, ezért most eldöntötték, hogy felemelik 280 ezerről 800 ezerre a szárazföldi haderő létszámát. Azt mondják, ez két éven belül valósul meg. Először elkezdtek növelni a létszámot önkéntesekkel, amit a részleges mozgósítás követett, melynek során bevonultattak 300 ezer, egyes források szerint 350 ezer főt. Jelenleg a szerződéses állomány arányát növelik, amely már elérte a 150 ezer főt, illetve nagy cégek, a Gazprom, a Roszatom reklámjával buzdítják a fiatalokat, hogy álljanak be az önkéntes harcoló zászlóaljakhoz. Közben a Wagner katonai magáncég is toborzott, engedélyezték neki a börtönökből való mozgósítást. A csoport létszáma csúcspontján elérte a 35 ezer főt.

A börtönben való rekrutációt hogyan kell elképzelni?

Láttam videókat, amelyeken a Wagner parancsnoka, Prigozsin, személyesen is toborzott a börtönökben. Készült egy állami jogszabály, amely szerint bizonyos minősített eseteket leszámítva, mint a minősített gyilkosság, pedofil erőszak, a raboknak lehetővé tette a „zenészekhez” való csatlakozást. Az önkéntesek 3 000-3 500 dollárnak megfelelő havi zsoldot kaptak, fél éves szerződést kellett aláírniuk, cserében eltörölték a büntetésüket. Szoledarnál és Bahmutnál ezekből a börtönviselt zsoldosokból hatalmas veszteség volt. Nemzetközi jogilag nézve, mivel a Wagnert az állam támogatja, biztosítja számukra a lőszerellátást, felszerelést, kombatánsnak minősülnek, nem pedig zsoldosnak. Július elsejétől pedig minden önkéntes szerződéses az orosz hadsereg alárendeltségébe kerül, amit Prigozsin egyébként vitat. A történet pedig itt arról szól, hogy egycsatornássá tegyék a vezetést, mert a hírek szerint a reguláris erő mellett 40 különböző önkéntes alakulat szolgál a fronton. Az egyik fő probléma az oroszoknál, a sok kudarcnak az egyik fő oka, hogy nagyon rossz a vezetésük. További probléma, hogy amikor Putyin elrendelte a részleges mozgósítást, és be kellett hozni a hadseregbe háromszázezer embert, kiderült, hogy nem tudják őket felszerelni, mert egymillió egyéni katonai felszerelés hiányzott a nyilvántartáshoz képest. Vagy nem is volt a raktárban soha, vagy ellopták. A másik nagy probléma az volt, hogy a háború elhúzódott. Ők háromhetes háborút terveztek, elkezdtek mindentől kifogyni, és még jöttek a szankciók is. Tavaly júniusban két törvénnyel elrendelték a hadi gazdálkodást. Az egyik a hadiipari cégeket kötelezte a heti hét nap 24 óras, vagyis a folyamatos termelésre. A másik törvény pedig kötelezte a civil cégeket, hogy bármilyen katonai igényt elsődlegesen kell kielégíteniük. De ez mind kevés volt. Korábban pedig már a kiképző állományt is kivették a frontra, így nem volt, aki kiképezzen. Végül a fehérorosokkal egyeztek meg, s az ottani kiképzőközpontokban végzik jelenleg ezt a munkát. A következő nehézség a harci-technikai veszteségek pótlása. Minden modern fegyverrendszernek vannak nyugati alkotóelemei, melyekhez a szankciók miatt már nem tudtak hozzájutni. Az orosz hadiipari export a második volt a világon az Egyesült Államok után, teljesítménye körülbelül fele volt az amerikaiaknak, de a tavalyi évben már 31 százalékkal csökkent.

Elhasználják, amit korábban exportáltak volna.

Igen, hazai pótlásra is felhasználják az exportra tervezett fegyvereket. Az orosz hadseregnek nehéz harci-technikai fegyverek területén már 11-szer több veszteségük volt, mint a csecsen háborúban összesen, és több, mint a tíz évig folyó afganisztáni háborúban. Egyre komolyabb probléma, hogy hosszú távú nemzetközi szerződéseik vannak, szállítaniuk kellene, de nem tudnak. Az utánpótláshoz szövetségeseket kell keresniük. Jelenleg a legnagyobb támogatójuk Belarusz. A fehérorosok 2022-ben felmondták az atomfegyvermentes övezeti szerződést. Most telepítik oda a harcászati nukleáris fegyvereket. Legutóbbi hír, hogy ezidáig 300 ezer tonna harcanyagot adtak át az oroszoknak. A szárazföldi csapatok kiképzését is ott végzik. Az Ukrajnával szomszédos megyébe plusz légierőt telepítettek, létrehoztak egy közös orosz-belarusz hadosztályt. Moszkva másik fontos szövetséges Irán, ahonnan drónok érkeztek. A harmadik fontos szövetséges Észak-Korea, onnan jön mindenféle lőszer és fegyver. S ott van talán Kína is, de ha ez igaz, abból további problémák lehetnek. >

FOTÓ / MTI / AP / IRINA RIBAKOVA

Volt hír róla, hogy ukrán forrás szerint kínai drónokat is bevetettek. Igaz, ugyanebben a hírben az Economist brit lap szükségét érezte megjegyezni, hogy a hírszerző ügynökségek – legalábbis nyilvánosan – semmiféle kínai-orosz fegyverüzletet nem jelentettek.

Ezek az úgynevezett DJI kereskedelmi drónok voltak, amelyek csúcsmínőségűek. A világpiac 70 százalékát uraló cég tulajdonosa, a kínai Frank Wang, 17 éve hozta létre a céget. Ezt tesztelték állítólag az oroszok egyrészt felderítésre, másrészt arra, hogy ha rátesznek fegyvert, hogyan lehetne használni a fronton.

A jelenlegi helyzetben kinek mi a célja?

Az első orosz cél az volt, hogy katonailag meggyengítsék Ukrajnát, ez nem sikerült. A „nácitlanítást” nehéz megítélni, az azovi ezredet Mariupolnál szétverték, de hogy mennyi szélsőséges nacionalista szolgál az ukrán hadseregben, nem tudjuk. A harmadik cél, s itt van most a legnagyobb probléma, hogy ne engedjék meg Ukrajna NATO-tagságát. Ez a NATO-n belül is vita, amely most új lendületet kapott a július 11-12-i vilniusi NATO-csúcstalálkozó előtt. Vannak országok, mint például a lengyelek, amelyek azonnal felvennék Ukrajnát a NATO-ba, s vannak, amelyek biztonsági garanciákban gondolkodnak, a vita itt azon folyik, hogy ezek mik legyenek. A biztonsági garanciákkal az a probléma, hogy ezek eddig is voltak, mint például az 1994-es budapesti memorandum, amelyben Ukrajna biztonságát az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Oroszország garantálta, de a háborút mégsem tudták megakadályozni. Ezért az ukránok eléggé szkeptikusak a biztonsági garanciákat illetően. Tavaly március végén volt egy tanácskozás Isztambulban,

ahol az ukránok felsorolták, mely országok garanciájával lennének elégedettek, egy tucat országot említettek, de nem folytatódottak a tárgyalások. Most a szövetségben arról megy a vita, milyen garanciák legyenek és milyen tervet dolgozzanak ki azok érvényesíthetőségére. Azt már bejelentették, hogy az Ukrajna-NATO kapcsolatokat a bizottság szintjéről a tanács szintjére emelik. Miután az eredeti célokat nem, vagy nem nagyon sikerült elérniük az oroszoknak, ma nem láthatók igazán a konkrét politikai célok. Ennek van előnye is számukra, mert adott esetben az eredményeket rugalmasan lehet bemutatni. Például legitim politikai cél lehet, hogy visszafoglalják Luhanszk és Donyeck területét. Az ukránoknak viszont jó cél lehet a déli-délkeleti hadműveleti irány, hogy a most elkezdett ellentámadással kijussanak a tengerig, amellyel ismét elvágják a Krim-félszigetet az orosz területektől és utánpótlástól.

Mekkora az esélye, hogy más országok is beavatkoznak fegyveresen?

Erre van elméleti esély, vagy lehet, hogy annál több is. A NATO volt főtitkára, Anders Fogh Rasmussen, aki most az ukrán elnök tanácsadója, nemrég végig járta az európai fővárosokat, s egyrészt felmérte, ki hogyan gondolkodik Ukrajna NATO-tagságáról, másrészt azt, hogy mely országok lennének készek a háborúba beavatkozni kétoldalú alapon. A Euronews-nak adott interjújában arról beszélt, hogy elégtelen NATO-döntés esetén Lengyelország és a balti államok akár csapatokat is küldhetnek Ukrajnába. Mivel az oroszok az ENSZ alapokmányát megsértették, bármelyik országnak joga van segíteni a megtámadott országot. Ezzel az a probléma, hogy ha valamelyik NATO-ország katonai erővel be-

avatkozna a háborúba, s orosz válaszcsoport érné, az már támadás lenne a NATO ellen, vagyis belesodorná a szövetséget a háborúba, amely ellentétes a stratégiai céllal. Ezért nincs támogatása a szövetségben egy ilyen megoldásnak.

Olekszij Reznikov ukrán védelmi miniszter nemrégiben Szingapúrban, a Shangri-La Dialógus nevű konferencián azt mondta, hogy ők nem akarnak tárgyalni, csak ha már győztek. Hogy lehet értékelni egy ilyen kijelentést?

Az ukrán vezetés már hosszú ideje azt mondja következetesen, a fő cél az eredeti, tehát a 2014 előtti teljes területi integritás helyreállítása.

Ez mennyire tűnik reálisnak?

Most nem tűnik annak, de ők ezt képviselik. Ezért van az a szlogenjük, hogy „békét igen, békítést nem”. Az oroszok nyilván nem fogják kivonni a csapatokat. Sőt, legújabban Putyin a katonai tudósítókkal tartott júniusi tanácskozáson, Szentpéterváron azt mondta, hogy Ukrajnának annyi területet hagyni, amennyivel a Szovjetunióba belépett, lényegében Nyugat-Ukrajnát. Az ukrán védelmi miniszter szerint jelenleg 300 ezer orosz katona van az ukrán területen, s mögöttük további olyan 200 ezer, aki valamilyen módon még részt vesz a háborúban. Mégis, sok jel azt mutatja, hogy nincs kellő erő az orosz oldalon. Ahogyan Putyin fogalmazott a szentpétervári fórumon, az orosz tervek az ukrán ellentámadás után maradó orosz hadipotenciáltól függenek. Érdekes analógia lehet a háború jövőjével kapcsolatban a koreai háború, amelyet hetven évvel ezelőtt, hároméves háborúskodás után, ma is élő tűzszünettel hagytak abba, s akkor döntöttek a tűzszü-

net mellett, amikor már mindkét fél úgy érezte, hogy nincs kellő ereje a folytatáshoz.

Azt veszem ki az elemzéséből, hogy az egyik hadsereg javul a háború során, a másik meg gyengül. Pedig mind a kettő ugyanattól az anyától született.

Igen, közel azonos erejű felek küzdenek, de Ukrajnát a teljes Nyugat támogatja. Az első évben Kijev 143 milliárd euró támogatást kapott, amelyből a katonai célokat 55 milliárd euró szolgáltatta. 20 ország szállít fegyvert az ukrán fegyveres erőknek, a megtámadott ország katonai képességeit a NATO és az EU egyaránt segíti. De azért az oroszok is fejlődőképeseek, engem meglepett, hogy az ukrán ellentámadás során már széleskörűen alkalmazták a drón-hadviselést. Kilöttek egy sor Leopard tankot, nyugati harceszközt, amelyek megsemmisítéséért pénzt és kitüntetést adnak. Bár az oroszok gyengülnek, de az idő nekik is dolgozik, mert elkezdték reorganizálni a hadiipart, és megpróbálják növelni a fegyvergyártást. Tavaly júliusban határozták el, hogy egy év alatt elérik a technológiai szuverenitás szintjét, megteremtik a technológiai helyettesíthetőséget a fegyvergyártásban. Az idei első negyedévben négyszer akkora volt a hadiipari termelésük, mint egy évvel korábban. Most felbocsátottak egy olyan katonai kém-műholdat, amely huszonnégy órán keresztül látja Ukrajnát. Tehát az erőviszonyok kiegyensúlyozottak, s mivel egy „anyától” származnak, egyformán bátran és szívósan harcolnak. De a morális előny az ukránoknál van, mert ők folytatják a honvédő háborút.

